

הוראת פרק נבואי - ישעיהו א - דף מקורות

"סגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתנבאים באותו סגנון" (בבלי סנהדרין פט ע"א)

האהבה והבגידה בנבואת הושע:

עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו כי רוח זנונים התעה וינונ מתחת אלהיהם: על ראשי ההרים יזבחו ועל הגבעות יקטרו תחת אלוך ולבנה ואלה כי טוב צלה על פן תזנינה בנותיכם וכלותיכם תנאפנה: לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם עם הזנות יפרדו ועם הקדשות יזבחו ועם לא יבין ילבט: אם זנה אתה ישראל אל יאשם יהודה ואל תבאו הגלגל ואל תעלו בית און ואל תשבעו חי ה': (הושע ד י"ב - י"ד)

אני ידעתי אפרים וישראל לא נכחד ממני כי עתה הזנית אפרים נטמא ישראל: לא יתנו מעלליהם לשוב אל אלהיהם כי רוח זנונים בקרבם ואת ה' לא ידעו: (הושע ה, ג - ד)

והמה כאדם עברו ברית שם בגדו בני גלעד קרית פעלי און עקבה מדם: וכחכי איש גדודים חבר כהנים דרך ירצחו שכמה כי זמה עשו: בבית ישראל ראיתי שערוריה שם ונות לאפרים נטמא ישראל: (הושע ו, ז - י)

בלם מנאפים כמו תנור בערה מאפה ישובת מעיר מלוש בצק עד חמצתו: (הושע ז, ד)

אל תשמח ישראל אל גיל פעמים כי זנית מעל אלהיך אהבת אתנן על כל זרנות דגן: (הושע ט, א)

העיוות המשפטי והדרך לתיקונו בנבואת מיכה:

ואמר שמעו נא ראשי יעקב וקציני בית ישראל הלא לכם לדעת את המשפט: שנאי טוב ואהבי רע גזלי עורם מעליהם ושארים מעל עצמותם: ואשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם הפשיטו ואת עצמותיהם פצחו ופרשו כאשר בסיר וכבשר בתוף קלחת: או יזעקו אל ה' ולא יענה אותם ויסתר פניו מהם בעת ההיא כאשר הרעו מעלליהם: ... ואולם אנכי מלאתי כח את רוח ה' ומשפט וגבורה להגיד ליעקב פשעו ולישראל חטאתו: שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו: בנה ציון בדמים וירושלם בעולה: ראשיה בשחד ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו ועל ה' ישענו לאמר הלא ה' בקרבנו לא תבוא עלינו רעה: לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיין תהיה והר הבית לבמות יעור: (מיכה ג, א - י"ב)

אבד חסיד מן הארץ וישר באדם אין בלם לדמים יארבו ... והשפט בשלום והגדול דבר הות נפשו הוא ויעבתוה: (מסדהג-ב)

העושק הכלכלי והעיוות החברתי בנבואת עמוס:

ב (ו) כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים: (ו) השאפים על עפר ארץ בראש דלים ודרך עניים יטו ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את שם קדשי: (ח) ועל בגדים חבלים יטו אצל כל מזבח ויין עושים ישתו בית אלהיהם: ...

ג (ט) השמיעו על ארמנות באשדוד ועל ארמנות בארץ מצרים ואמרו האספו על הרי שמרון וראו מהומת רבות בתוכה ועשוקים בקרבה: (י) ולא ידעו עשות נכחה נאם ה' האוצרים חמס ושד בארמנותיהם: ... (יד) כי ביום פקדי פשעי ישראל עליו ופקדתי על מזבחות בית אל ונגדעו קרנות המזבח ונפלו לארץ: (טז) והפיתי בית החורף על בית הקיץ ואבדו בתי השן וספו בתים רבים נאם ה':

ד (יא) שמעו הדבר הזה פרות הבשן אשר בהר שמרון העשקות דלים הרצעות אביונים האמרת לאדניהם הביאה ונשתה:

ו (ד) השכבים על משות שן וסרחים על ערשותם ואכלים ברים מצאו ועגלים מתוך מרבק: (ה) הפרטים על פי הנבל כדויד חשבו להם בלי שיר: (ו) השתים במזרקי יין וראשית שמנים ימשחו ולא נחלו על שבר יוסף:

ח (ד) שמעו זאת השאפים אביון ולשבית עניי ארץ: (ה) לאמר מתי יעבר החדש ונשבירה שבר והשבת ונפתחה בר להקטין איפה ולהגדיל שקל ולעות מאזני מרמה: (ו) לקנות בכסף דלים ואביון בעבור נעלים ומפל בר נשביר: ... (יא) הנה ימים באים נאם אדני ה' והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמע את דברי ה': (יב) ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו: (יג) ביום ההוא תתעלפנה הבתולת היפות והבחורים בצמא: (יד) הנשבעים באשמת שמרון ואמרו חי אלהיך דן וחי דרך באר שבע ונפלו ולא יקומו עוד:

ט (יג) הנה ימים באים נאם ה' ונגש חורש בקצר ודרך ענבים במשך הזרע והטיפו ההרים עסים וכל הגבעות תתמוגגנה: (יד) ושבתי את שבות עמי ישראל ובנו ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו את יינם ועשו גנות ואכלו את פריהם: (טז) ונטעתים על אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר ה' אלהיך:

מכללת הרצוג-גוש עציון

ימי עיון בתנ"ך

קיץ תשע"ב

המאורעות המרכזיים בימי חזקיהו

המקור	מאורעות חיצוניים	המקור	מאורעות פנימיים	השנים למלכות חזקיהו
		ישעיהו ט', א-ו	הבשורה על הולדת חזקיהו ואופייה של מלכותו	
		מל"א טז, כ; דה"ב כ"ח, כז	מות אחז	
		דה"ב כט	פתיחת דלתות בית ה' וטיהורו וחנוכת הבית מחדש	שנה 1 חודש 1
		דה"ב ל	עשיית הפסח בשיתוף ממלכת ישראל	שנה 1 חודש 2
		משלי כה, א	השבת התורה והנבואה למעמדן	
		דה"ב לא	סידור עבודת הכהנים והלוויים	
			הדאגה להעלאת התרומות במועדם	
	כיבוש שומרון ע"י שלמנאסר מלך אשור והגליית ממלכת ישראל לאשור			שנים 6 - 14
	כיבוש אשדוד ע"י סרגון			
	חזקיהו מכה את עמלק ופולשתים			
		דה"ב לב, ב-ח	ביצורים בירושלים	
		ישעיהו כב, א-יד	הוללות בירושלים	
		ישעיהו א; מיכה ג, ט-יא (ירמיהו כו, יח)	שחיתות שלטונית ומשפטית בירושלים	
	חזקיהו כורת ברית עם מצרים			
	מרידה במלך אשור			שנה 14
	עליית סנחריב על ערי יהודה ומסעו בשפלה (מיכה א, י-טז) ובבנימין (ישעיהו י, כח-לב)			
	העלאת מס לסנחריב			
	מצור סנחריב על ירושלים			
	משלחת רבשקה בפאתי ירושלים			
		מל"ב י"ט, יד-לד; ישעיהו ל"ז דה"ב לב, ל	תשובת חזקיהו ותפילתו ומענה ה'	
	מפלת אשור וסנחריב			
		דה"ב לב, כג	לאחר ההצלה מאשור מביאים העמים מנחה לה' ומגדנות לחזקיהו	
		מל"ב כ, א-יא; ישעיהו לח דה"ב לב, כ"ד	מחלת חזקיהו, תפילתו והוספת 15 שנה לחייו	
	משלחת בבלית רואה את כל אוצרות בית המלך			
		דה"ב לב, כה-כו	גבהות הלב של חזקיהו	

"בקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח" (בבלי סנהדרין צד ע"א)

(א) חזון ישעיהו בן אמוץ אשר תזה על יהודה וירושלם בימי עזיהו יותם אָחוּ יחזקיהו מלכי יהודה:

התוכחה על כפיות הטובה

ישעיהו א, ב - י

(ב) שמעו שמים והאזינו ארץ כי הי דבר בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי: (ג) ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן:

ישעיהו פרק כב

(ח) ויגל את מסך יהודה ותבט ביום ההוא אל נשק בית היער: (ט) ואת בקיעי עיר דוד ראיתם כי רבו ותקבצו את מי הברכה התחתונה: (י) ואת בתי ירושלם ספרתם ותתצו הפתים לבצר החומה: (יא) ומקנה עשיתם בין החמטים למי הברכה הישנה ולא הבטתם אל עשיה ויצרה מרחוק לא ראיתם:

ישעיהו ל - לא

(א) הוי בנים סוררים נאם הי לעשות עצה ולא מני ולנסך מסכה ולא רוחי למען ספות חטאת על חטאת: (ב) ההלכים לרדת מצרים ופי לא שאלו לעוז במעוז פרעה ולחסות בצל מצרים:

(ד) הוי גוי חטא עם כבד עון זרע מרעים בנים משחיתים עזבו את הי

לא (ט) כי עם מרי הוא בנים כחשים בנים לא אבו שמוע תורת הי: (י) אשר אמרו לראים לא תראו ולחזים לא תחוו לנו נכחות דברו לנו חלקות חוו מהתלות: (יא) סורו מני דרך הטו מני ארח השביתו מפנינו את קדוש ישראל: (שם, ט - י"א)

נאצו את קדוש ישראל נזרו אחר:

יהודה וירושלים במסע סנחריב

ישעיהו א

(ה) על מה תכו עוד תוסיפו סרה כל ראש לחלי וכל לבב דני: (ו) מפך רגל ועד ראש אין בו מתם פצע וחבורה ומכה טריה לא זרו ולא חבשו ולא רככה בשמן: (ז) ארצכם שממה עריכם שרפות אש אדמתכם לנגדכם זרים אכלים אתה ושממה במהפכת זרים: (ח) ונתרה בת ציון כסכה בכרם כמלונה במקשה בעיר נצורה:

מלכים ב יח

(יג) ובארבע עשרה שנה למלך חזקיה עלה סנחריב מלך אשור על כל ערי יהודה הבצרות ויתפשו:

מיכה א

(ט) כי אנושה מכותיה כי באה עד יהודה נגע עד שער עמי עד ירושלם:

ישעיהו ל

(יט) כי עם בציון ישב בירושלם ... (כ) ונתן לכם אדני לחם צר ומים לחץ.

תרגום לכתובת שעל גבי מנסרת

סנחריב

אשר לחזקיהו היהודי, על 46 עריו הבצורות, ערי חומה, ועל הערים הקטנות לאין מספר שסביבותיהן, שמתו מעור ולכדתי (אותן) בסוללות כבושות, בכרים מוגשים... 200,150 נפש, קטן וגדול, איש ואשה, סוסים, פרדים, חמורים, גמלים, בקר וצאן עד אין מספר הוצאתי לי מתוכן ומנתי כשלל. אותו כלאתי בתוך ירושלים עיר מלכותו כציפור בכלוב. הקפתי אותו בביצורים, ואת היציאה משער עירו עשיתי לו לתועבה. את עריו אשר בזותי, קרעתי מארצו ונתתי למתנת מלך אשדוד, לפני מלך עקרון, ולצלבעל מלך עזה (וכך) הקטנתי את ארצו...

מלכים ב יט

(ל) ויספה פליטת בית יהודה הנשארה שרש למטה ועשה פרי למעלה: (לא) כי מירושלם תצא שארית ופליטה מהר ציון קנאת הי צבאות תעשה זאת... (לד) וגותי אל העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי:

ישעיהו לא

לא (ד) כי כה אמר הי אלי כאשר יהגה הארצה והכפיר על טרפו ... בן ירד הי צבאות לצבא על הר ציון ועל גבעתה: (ה) כצפרים עפות בן יגן הי צבאות על ירושלם גזון והציל פסח והמליט:

(ט) לולי הי צבאות הותיר לנו שריד כמעט כסדם היינו לעמרה דמינו:

תוכחת הפולחן והמוסר

ישעיהו א

(ו) שמעו דבר ה' קציני סדם האזינו תורת אלהינו עם עמרה: (יא) למה לי רב זבחיכם יאמר ה' שבעתי עלות אילים וחלב מריאים ודם פרים וכבשים ועתודים לא חפצתי: (יב) כי תבאו לראות פני מי בקש ואת מידכם רמס חצרי: (יג) לא תוסיפו הביא מנחת שן קטרת תועבה היא לי חדש ושבת קרא מקרא לא אוכל און ועצרה: (יד) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטרח נלאיתי נשא: (טו) ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם גם כי תרבו תפלה אינני שמע יריכם דמים מלאו:

דברי הימים ב כט - לא

(ג) הוא בשנה הראשונה למלכו בחדש הראשון פתח את דלתות בית ה' ויחזקם: ...
(ו) כי מעלו אבותינו ועשו הרע בעיני ה' אלהינו ויעזבו ויסבו פניהם ממשכן ה' ויתנו ערף: (ז) גם סגרו דלתות האולם ויכבו את הנרות וקטרת לא הקטירו ועלה לא העלו בקדש לא להי ישראל: (ח) והי קצף ה' על יהודה וירושלם ויתנם לזענה לשמה ולשרקה כאשר אתם ראים בעיניכם: (ט) והנה נפלו אבותינו בחרב ובגויתינו ונשינו בשבי על זאת: (י) עתה עם לבבי לכרות ברית לה' אלהי ישראל וישב ממנו חרון אפו: (יא) בני עתה אל תשלו פי בכם בחר ה' לעמד לפניו לשרתו ולהיות לו משרתים ומקטרים:

(כ) וישכם יחזקיהו המלך ויאסף את שרי העיר ויעל בית ה': (כא) ויביאו פרים שבעה ואילים שבעה וכבשים שבעה וצפירי עזים שבעה לחטאת על הממלכה ועל המקדש ועל יהודה ויאמר לבני אהרן הכהנים להעלות על מזבח ה': ... (כד) וישחטום הכהנים ויחטאו את דמם המזבחה לכפר על כל ישראל כי לכל ישראל אמר המלך העולה והחטאת: ... (לא) ויען יחזקיהו ויאמר עתה מלאתם ידכם לה' גשו והביאו זבחים ותודות לבית ה' ויביאו הקהל זבחים ותודות וכל נדיב לב עלות: (לב) והי מספר העלה אשר הביאו הקהל בקר שבעים אילים מאה כבשים מאתים לעלה לה' כל אלה: ... (לה) וגם עלה לרב בתלבי השלמים ובנסכים לעלה ותכון עבודת בית ה': (לא) וישלח יחזקיהו על כל ישראל ויהודה וגם אגרות כתב על אפרים ומנשה לבוא לבית ה' בירושלם לעשות פסח לה' אלהי ישראל: ... (יג) ויאספו ירושלם עם רב לעשות את חג המצות בחדש השני קהל לרב מאד: ... (כו) ויקמו הכהנים הלויים ויברכו את העם וישמע בקולם ותבוא תפלתם למעון קדשו לשמים: לא (ב) ויעמד יחזקיהו את מחלקות הכהנים והלויים על מחלקותם איש כפי עבדתו לכהנים וללויים לעלה ולשלמים לשרת ולהדות ולהלל בשערי מחנות ה': (ג) ומנת המלך מן רכושו לעלות לעלות הבקר והערב והעלות לשבתות ולחדשים ולמעדים ככתוב בתורת ה':

מלכים ב יח

(כ) אמרת אף דבר שפתיים עצה וגבורה למלחמה עתה על מי בטחת כי מרדת בני: (כא) עתה הנה בטחת לך על משענת הקנה הרצוץ הזה על מצרים אשר יסמך איש עליו וכא בכפו ונקבה בן פרעה מלך מצרים לכל הבטחים עליו: (כב) וכי תאמרון אלי אל ה' אלהינו בטחנו הלא הוא אשר הסיר חזקיהו את במתיו ואת מזבחתיו ויאמר ליהודה וירושלם לפני המזבח הזה תשתחוו בירושלם:

חטאי מוסר בימי חזקיהו

ישעיהו א	מיכה ג	ירמיהו כו
(טז) רחצו הזכו הסירו רע מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע: (יז) למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה: (יח) לכו נא ונזכחה יאמר ה' אם יהיו חטאיכם בשנים כשילג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו: (יט) אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו: (כ) ואם תמאנו ומריתם חרב תאכלו כי פי ה' דבר: (כא) איכה היתה לזונה קריה נאמנה מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים: (כב) כספך היה לסיגים סבאך מהול במים: (כג) שריף סוררים וחקרי גנבים כלו אהב שחד ורדף שלמנים יתום לא ישפטו וריב אלמנה לא יבוא אליהם:	(ט) שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו: (י) בנה ציון בדרמים וירושלם בעולה: (יא) ראשיה בשחד ישפטו וכהנה במתיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו ועל ה' ישענו לאמר הלוא ה' בקרבנו לא תבוא עלינו רעה: (יב) לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיין תהיה והר הבית לבמות יער:	(יח) מיכה המורשתי היה נבא בימי חזקיהו מלך יהודה ויאמר אל כל עם יהודה לאמר כה אמר ה' צבאות ציון שדה תחרש וירושלים עינים תהיה והר הבית לבמות יער: (יט) ההמת המתהו חזקיהו מלך יהודה וכל יהודה הלא ירא את ה' ויחל את פני ה' וינחם ה' אל הרעה אשר דבר עליהם ואנחנו עשים רעה גדולה על נפשותינו:

התקווה לתיקון מוסרי בירושלים

(כד) לכן נאם האדון ה' צבאות אביר ישראל הוי אנהם מצרי ואנקמה מאויבי: (כה) ואשיבה ידי עליך ואצרך כבר סיגיד ואסירה כל בדיליך: (כו) ואשיבה שפטיך כבראשנה ויעצוף כבתחלה אחרי בן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה: (כז) ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה: (כח) ושבר פשעים וחסאים יחדו ועזבי ה' יכלו: (כט) כי יבשו מאילים אשר חמדתם ותחרו מהגנות אשר בחרתם: (ל) כי תהיו באלה נבלת עלה ונגנה אשר מים אין לה: (לא) והיה החסן לנעדרת ופעלו לניצוח ובערו שניהם יחדו ואין מכבה:

1. ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח, וסנחריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך – לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך – תעשהו משיח? (בבלי סנהדרין צד ע"א)

2. תנו רבנן: ששה דברים עשה חזקיהו המלך, על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו. על שלשה הודו לו: גנו ספר רפואות – והודו לו, כרת נחש הנחשת – והודו לו, גירר עצמות אביו על מטה של חבלים – והודו לו. ועל שלשה לא הודו לו: סתם מי גיחון – ולא הודו לו, קצץ דלתות היכל ושגרם למלך אשור – ולא הודו לו, עבר ניסן בניסן – ולא הודו לו. ומי לית ליה לחזקיהו: + שמות י"ב+ החדש הזה לכם ראש חדשים – זה ניסן ואין אחר ניסן? אלא, טעה בדשמואל; דאמר שמואל: אין מעברין את השנה ביום שלשים של אדר, הואיל וראוי לקובעו ניסן, סבר: הואיל וראוי לא אמרינן.

3. אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא: כל התולה בזכות עצמו – תולין לו בזכות אחרים, וכל התולה בזכות אחרים – תולין לו בזכות עצמו. משה תלה בזכות אחרים, שנאמר: (שמות ל"ב) זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך – תלו לו בזכות עצמו, שנאמר: (תהלים ק"ז) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית; חזקיהו תלה בזכות עצמו, דכתיב: זכר – נא את אשר התהלכתי לפניך – תלו לו בזכות אחרים, שנאמר: (מלכים ב' י"ט) וגנתי אל העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי. והיינו דרבי יהושע בן לוי; דאמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב: (ישעיהו ל"ח) הנה לשלום מר לי מר? – אפילו בשעה ששיגר לו הקדוש ברוך הוא שלום – מר הוא לו. (בבלי ברכות י ע"ב)

4. ר' ברכיה בשם ר' אלעזר אמר ר' אבין היו ישראל לומר שירה על מפלתן של סיחון ועוג וראוי היה חזקיהו לומר שירה על מפלת סנחריב דכתיב (ד"ה ב' ל"ב) ולא כגמול עליו השיב (לו) יחזקיהו (למה) כי גבה לבו את חמי חזקיה מלך וצדיק ואת אמרת כי גבה לבו? אלא גבה לבו מלומר שירה אתא ישעיה לגביהון דחזקיהו וסיעתו אמר להון (ישעיה י"ב): 'זמרו ה' אמרון ליה: למה? כי גאות עשה אמרון ליה: 'כבר מודעת זאת בכל הארץ. א"ר אבא בר כהנא אמר חזקיהו תורה שאני עוסק בה מכפרת על השירה...אילו אמר חזקיהו שירה על מפלת סנחריב היה נעשה הוא מלך המשיח וסנחריב גוג ומגוג והוא לא עשה כן (שיר השירים רבה ד כ)